

Georg Galster

17. maj 1889 – 8. september 1983

Georg Galster var født i en københavnsk borgerlig familie; faderen var grosserer Harald August Galster, og moderen Elise Maric (født Bidstrup) stammede fra Bornholm. Gennem hende og hendes familie grundlagde han i de første barndomsår en livslang interesse for Bornholm. Georg Galsters farfar, Johan Georg Galster (1776-1848) var i øvrigt kommet til Danmark som repræsentant for firmaet Boulton & Watt i forbindelse med opstillingen af en dampprægmaskine på Den kgl. Mønt i København. På grund af krigen med England 1807 måtte han blive i landet, og han nedsatte sig som industri- og næringsdrivende i Nørre-Sundby, hvor han lagde et solidt fundament for sin slægt.

Georg Galster blev student fra »Efterslægten« 1906 og cand.mag. 1913 i historie, dansk og latin. I sin studietid følte han sig mest knyttet til Johannes Steenstrup, og det var gennem hans anbefaling, at han 1910 blev ansat som midlertidig medhjælper på Den kgl. Mønt- og Medaillesamling. Han fik således sin numismatiske uddannelse hos P. Hauberg, hvis forskning dengang som nu er udgangspunktet for studiet af dansk middelalderlig numismatik. 1920 afløste han Hauberg som administrerende inspektør, og indtil sin afgang 1959 som overinspektør havde Galster ansvaret for Samlingen og for numismatikken udvikling her i landet. Som pensionist vendte han tilbage til sin status som medhjælper, dog nu ulønnet, og han kom daglig på Samlingen indtil han var næsten 92; i øvrigt var han til disposition med råd og dåd til sin død.

Gennem sin mere end 70-årige tilknytning til Nationalmuseet og Den kgl. Mønt- og Medaillesamling forvaltede Galster med største omhu det ham betroede. Dette gælder både embedsmæssigt og forskningsmæssigt. Der er ikke så megen grund til at opholde sig ved det for Galster naturlige, at Samlingen blev holdt i mønsterværdig orden, og at møntfund blev ordnet og protokolført prompte, men det bør nævnes, for det er slet ikke nogen selvfølge overalt i denne verden.

Galster startede en serie årsberetninger 1923, hvor der blev redegjort for alle samlede møntfund (skattefund), og de vikingetids- og middelalderfund, der fremkom, blev udgivet omhyggeligt. Ikke mindst i læsnin-

gen af de ofte vanskelige møntindskrifter fra vikingetiden havde Galster en ualmindelig sikkerhed, for øvrigt dygtigt støttet af tidens typografer, der tilsyneladende uden større vanskelighed kunne gengive de ofte komplicerede indskrifter.

Det var ikke blot nyindkomne møntfund, der blev omhyggeligt behandlet. Allerede under 1.verdenskrig foretog Galster en nybearbejdelse af det store og betydningsfulde sydslesvigske fund fra Bünsdorf, der er nedlagt c.1225 og fremkom 1827, seks hundrede år senere. Det er en vigtig kilde til nordtysk og nordiske møntforhold på denne tid. Han fortsatte med fra arkiverne at fremdrage og publicere (1935-38) alle dansk-norske og holstenske møntfund fremkommet før 1800, i alt 125 fund. Flere af dem er særdeles vigtige for dansk mønthistorie, det gælder således det store Holsteinborg-fund (fremkommet 1737 eller 1739?) med mønter fra Knud den Hellige og nærmest foregående tiår, samt Øster-Utrup-fundet 1157, et dobbeltfund fremkommet 1696 og 1708. Det sidste er centralt for forståelsen af især det jyske møntvæsen i 1150'erne, og flere jyske byer, f.eks. Hjørring, Horsens og Randers, kendes kun som møntsteder i denne periode takket være disse fund. Det er i øvrigt kun lidet, der har måttet ændres ved disse fundpublikationer, og hvad der er ændret skyldes især Galsters egen forskning fra de seneste år. Galster afsluttede denne del af sit virke med at fremlægge de 48 vikingetids møntfund fra Bornholm med i alt over 5.000 mønter, således at man nu har denne vigtige kildegruppe tilgængelig (*Nord.Numism.Årsskrift 1977-78*, Oslo 1980). Dette værk fremkom i øvrigt umiddelbart før hans 70-års jubilæum på Nationalmuseet.

Galsters interesse for at fremdrage kilder begrænsede sig ikke til numismatikken, den var i høj grad også historisk. Det gav sig udtryk i udgivelsen af *Reynhold Junges møntmesterregnskaber 1534-40* (1934) og det første store bind i serien *Danske middelalderlige regnskaber, Hof og Centralstyre* (1944-53). De sidste regnskaber var især centreret omkring hertug Frederik(I) som hertug af Gottorp. Ifølge Galsters egne senere udsagn var det i øvrigt ikke så meget lysten til at udgive denne kildegruppe som krigsforholdenes mulighed for støtte fra Arbejdsministeriet til typograf-løn, der gjorde at dette bind fremkom. I anmeldelsen af Reynhold Junge blev Galster af Aksel E. Christensen kritiseret for en vis manglende pædagogisk sans (her i tidsskriftet, 10.r. IV, 1937, spec. s. 134), og for dem der fulgte Galsters arbejde på nærmere hold, er kritikken ikke overraskende. Ethvert af hans arbejder er omhyggeligt og pålideligt, men ikke altid nemt tilgængeligt. Brugeren må ofte selv gøre et stort arbejde. Galster har nok selv følt en vis berettigelse i denne kritik, i hvert fald vendte han i sine senere år tilbage til nogle af de kulturhistoriske sider i

disse kilder. Frederik I.s hertughof på Gottorp blev skildret bl.a. på grundlag af regnskaberne, og Christopher af Bajerns hof på Københavns slot beskrives på grundlag af Christopher Parsbergs hofholdningsregnskaber. Et særligt udgiverarbejde var vokstavlebogen fra Gdańsk med fortegnelse fra 1430'erne over byens grundskatteydere. I sin ungdom var han blevet opmærksom på den i Nationalmuseets 2.afdeling. Nu vendte han tilbage og udgav den 1959 for at tilgængeliggøre en vanskelig kilde til historien i et land, der havde mistet så meget under krigen. Udgaven har vundet anerkendelse hos de læsere, den var beregnet for.

Beslægtet med kildeudgaverne er de store møntkataloger. Det første var over grosserer *L.E. Bruuns samling* (1928), vel den største samlede privatsamling, der har været her hjemme. Ikke mindst gengivelsen af indskrifterne på de engelske vikingetidsmønter og de danske 1000-tals mønter samt de 37 tavler med illustrationer af middelaldermønter giver værket en blivende værdi. Som pensionist fortsatte Galster med et syvbindskatalog over Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings angelsaksiske og irske mønter (*Sylloge of Coins of the British Isles*, bd. 4, 7, 13-15, 18, 22, The British Academy, London 1964-75). Det var den næststørste samling af disse mønter uden for England, der nu blev gjort tilgængelig i syllogeform, d.v.s. med afbildninger af alle de ca. 8.500 mønter og summariske tekster, normalt blot møntmesternavnet. Desuden var der udførlige historiske indledninger og forskellige indices. Galster havde begyndt sit udgiverarbejde efter engelsk opfordring kort efter han blev pensionist, på et tidspunkt hvor studiet af den angelsaksiske numismatik netop få år før var kommet ind i en blomstrende udvikling. Han fastholdt imidlertid det hævdvundne ordningsprincip, der byggede på Bror Emil Hildebrands katalog over Stockholm-samlingen fra 1881. Den kritik, der evt. kan rettes mod Galster for at følge forældede principper, må dog vige for hans ønske om konsekvens i udgaven. Først det irske bind, hvor Michael Dolley, der selv havde bidraget så væsentligt til nyvurderingen, var medforfatter, følger de moderne inddelingsmetoder.

Galsters kataloger afsluttedes for så vidt med en slags monografi over *Unionstidens Udmøntninger* (1972), Nordens senmiddelalderlige møntvæsen, med møntkatalog og en udførlig indledning. Dette værk giver virkelig en udførlig introduktion til mange problemer indenfor Nordens senmiddelalder, men det er retfærdigt overfor forfatteren at tilføje, at det oprindelig kun var hans agt at udgive Danmark-Norge. Sverige blev tilføjet efter udgiverens ønske, og dette afsnit er ikke så dybtgående som den øvrige del af bogen.

En helt speciel karakter har Medailleværket, en praktisk taget komplet katalog over *Danske og norske Medailler og Jetons fra ca. 1533 til ca. 1788*

(1936). Det er ordnet efter medaillører, er gennemillustreret og gengiver alle medailleindskrifter samt bindes sammen af alment historiske og personalhistoriske oplysninger, hvor ikke mindst Galsters fortrolighed med 1700-tallet ses. Derimod er der ingen kunsthistoriske vurderinger. Dette værk har i snart et halvt hundrede år stået sin prøve som standardværk, og kun lidet nyt stof er siden fremkommet. Galsters store viden om medaillører blev i øvrigt udnyttet til en lang række meget omhyggelige biografier og oeuvrefortegnelser i *Weilbachs Kunstnerleksikon*, hvor Galster naturligvis førte linjen op til midten af dette århundrede.

Galster udviklede efterhånden stor interesse for lærdoms- og kulturhistorie, en interesse som nok stammede fra deltagelse i flere lærde selskabers arbejde. Udover mere specielle emner, såsom de bornholmske »forstenede brød« og en »fruentimmerlås«, gjaldt interessen numismatisk lærdomshistorie, f.eks. runemøntforskning, biskop Münter samt det hjemlige studium af angelsaksiske mønter, hvor fremstillingen dog af beskedenhed stort set standsede ved århundredeskiftet. Interessen gjaldt først og sidst Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings historie, hvor Galster leverede mange bidrag til 17- og 1800-tallet, mens han i sine erindringer, der omfattede en livlig mundtlig tradition fra P. Hauberg, dækkede perioden fra 1884. Erindringerne er udarbejdet i tvangfri rækkefølge gennem et par år. Et redigeret sammendrag er trykt i *Den kgl. Mønt- og Medaillesamling 1781-1981*, andet findes spredt i artikelform, mens skoleerindringerne fra »Efterslægten« kan ventes trykt om nogle år.

Galster var meget flittig og næsten intet emne indenfor hans interessefelt var ham fremmed. Han kunne med lige stor veloplagthed skrive om en brandenborgsk guldmedaille, fundet på Samsø, som om hundetegn og »Ladegårdsspecien«, for slet ikke at tale om visitationstegnene 1877-1906 og de »offentlige fruentimmer«. En del af hans større afhandlinger blev i anledning af 70-års dagen samlet og oversat til engelsk (*Coins and History*, 1959). Den sidste samlede bibliografi er fra 1974 og den omfatter 276 numre, uden at medtage bidrag til Dansk biografisk Leksikon, Weilbach og Trap's Danmark. Et supplement blev udgivet 1983, men næppe helt komplet (begge trykt i *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*).

Også som redaktør stillede Galster sin arbejdskraft til rådighed. Siden 1924 redigerede han i lange perioder de danske og nordiske numismatiske medlemsblade og årsskrifter, hvorved der blev sat en standard efterfølgerne har søgt at leve op til. I øvrigt var han med til at grundlægge Nordisk numismatisk Union 1935/36.

Hvis man vil søge efter en ledetråd for Galster, så lå den nok i en ægte fædrelandskærlighed. Han var stolt af at være dansk. Denne patriotisme kunne virke inspirerende på hans forskning. En artikel om Kong Godfred

fra 1974 er et eksempel herpå; en skitse fra 1981 om Viborg bispemønter er et andet eksempel. Her antydes løsningen på et problem, der længe har været aktuelt indenfor 1100-tallets numismatik – er nogle bestemte møntserier fra århundredets første halvdel norske eller jyske? Nils Ludvig Rasmussen var den første, der foreslog at flytte disse mønter fra Norge til Danmark. Det optog Galster meget, og selv om problemet ikke har fundet sin løsning, er også det sidste indlæg væsentligt. Men undertiden førte hans patriotisme ham på afveje. Således ville han 1976 flytte en serie mønter – som han i øvrigt selv 1917 havde behandlet ud fra et andet synspunkt – fra Sverige til den danske kong Valdemar I den Store. Dette forslag blev klart og overbevisende afvist af svenske kolleger.

Udover kærligheden til fædrelandet lå der også et mere almindeligt ønske om orden og klarhed bag hans virke. Et af hans yndlingsudtryk var »Til Fleeres Nytt«, det er Danske Selskabs devise, og den blev ofte – godt indpakket – gentaget. I øvrigt havde Galster særprægede meninger, som han kunne stå stejlt på, men han sørgede for, at det bizarre – som han nok havde anlæg for – ikke kom til at dominere. En nærtstående svensk fagfælle, Lars O. Lagerqvist, har betegnet ham som radikal-konservativ af en type, der ikke var usædvanlig i 1800-tallets slutning.

Men der krævedes mere for at yde, hvad han gjorde. Først og fremmest en utrolig veloplagthed. Hver dag glædede han sig til, hvad der ventede ham på hans bord. Veloplagtheden skyldes sikkert hans fine fysiske form. Han var fra 1911 medlem af Danske Studenters Roklub, og han roede lige til dagen før han døde. Til han var langt over 80 cyklede han dagligt fra sit hjem i Hellerup til Nationalmuseet, og mange der i S-tog eller bil passerede Ryvangs allé, beundrede den markante cyklende skikkelse med det solbrændte ansigt og den flotte profil, kronet af det viltre hvide hår.

Sidst, men ikke mindst må det nævnes, at Georg Galster havde sin baggrund i et stabilt familieliv, hvor den store sorg var sønnen Gerts død ved en drukneulykke, 25 år gammel (1949). Han fejrede guldbryllup med sin første kone, den kunstnerisk begavede og stoute Emma, født Johnsen (1899-1974). Efter hendes død indgik han en ny forbindelse med sin ungdomsveninde Elisabeth Winther. I dette nye forhold, der kom til at vare en lille halv snes år, fik Galster en smuk og harmonisk livsaften. Hans private horisont blev i disse sidste år udvidet ved talrige rejser i Middelhavslandene, den seneste blev foretaget i foråret 1983.

Man kan vel sige, at Georg Galster døde mæt af dage. I sit lange liv havde han vist modtaget alle de æresbevisninger, han kunne vente sig. Vigtigst er æresdoktorgraden fra Lunds universitet 1959, og Videnskabsbernes Selskabs guldmedaille 1974. Men tillige opnåede han gennem årene næsten alle de numismatiske udmærkelser, der kan tænkes, i form

af æresmedailler og status som æresmedlem o.l. i samtlige nordiske numismatiske foreninger, desuden i Holland, Østrig og USA samt i England både hos Royal Numismatic Society og British Numismatic Society.

Jørgen Steen Jensen